

Problemy ukraińskich uchodźców przebywających w Polsce

Abstrakt:

Celem prowadzonych badań było poznanie sytuacji społeczno-psychologicznej ukraińskich uchodźców wojennych szukających schronienia w Polsce. Kolejnym zamiarem było też poznanie ich planów na przyszłość i poziomu integracji z polskim społeczeństwem. Badania zostały zrealizowane za pomocą metodologii sondażu (CAWI). Badania były prowadzone w okresie kwiecień – maj 2022 r. na próbie 737 respondentów. Wyniki badań wskazują, że ukraińscy uchodźcy są młodymi kobietami z dziećmi z wyższym wykształceniem, które w większości zamieszkiwały w miastach i pozytywnie oceniały swoją sytuację finansową przed wybuchem wojny na Ukrainie. W Polsce zamieszkują w domach lub mieszkaniach, dobrze oceniają udzielaną im pomoc. Jedna trzecia pracuje zdalnie na Ukrainie. Większość z nich chciałaby pracować i uczyć się języka polskiego. Trzy czwarte ma problemem ze zdrowiem psychicznym, około połowy ma duży poziom dystresu. Połowa z nich zaraz po zakończeniu wojny zamierza wrócić na Ukrainę do swoich domów.

Słowa kluczowe: uchodźcy wojenni, integracja, trauma wojenna, Polska, sondaż online.

Wstęp

Od początku wybuchu wojny na Ukrainie w okresie od 24.02.2022 r. do 3.05.2022 r. z powodu działań wojennych aż 7 700 000 mieszkańców Ukrainy musiało opuścić swoje mieszkania i udać się w poszukiwaniu bezpiecznego miejsca. Do Polski od rozpoczęcia wojny do 16.05. 2022 r. przyjechało 3 000 416 osób.

W związku z tym, że fala uchodźców przybywających do Polski, wywołana zbrojną napaścią rosyjskiego agresora, jest tak duża, postanowiliśmy dokładniej się przyjrzeć obywatelom Ukrainy szukającym schronienia w Polsce.

Badania zostały przeprowadzone w ramach działania [Interdyscyplinarnego Laboratorium Badań Wojny w Ukrainie](#). Zespół składający się głównie z ukraińskich naukowców dostarcza analiz i ekspertyz, które pozwalają zrozumieć i lepiej poznać sytuację ukraińskiego społeczeństwa podczas wojny.

Kim są uchodźcy w Polsce?

Zacniemy prezentację wyników od społeczno-demograficznej charakterystyki. Większość badanych respondentów to kobiety (97%), średnia wieku 36 lat. W podziale na grupy wiekowe wygląda to tak: do 24 lat (10%), 25-34 lat (32%), 35-44 lat (40%), 45-54 lat (15%), 55-64 lat (4%), 65 + (1%). Większość ankietowanych ma wykształcenie wyższe (76%). W tym magisterskie i wyższe (64%), licencjackie (2%). Około $\frac{3}{4}$ swój materialny poziom życia na Ukrainie przed wybuchem wojny oceniło dobrze. W tym 25% miało średnie warunki materialne, a 52% dobre i bardzo dobre. Większość ankietowanych zamieszkiwała w mieście (91%). Biorąc pod uwagę regiony, z jakich pochodzą badani, to najwięcej jest z centralnej Ukrainy (46%), zachodniej (22%), południowej (19%) i wschodniej (13%).

Prawie połowa ankietowanych (48%) nigdy wcześniej nie była w Polsce. Pozostali byli już u nas przed wojną. Krótki pobyt w naszym kraju zaliczyło 43%, dłuższy czas przebywało 7%, a rok i dłużej mieszkało (2%).

Życie codzienne

Spośród badanych uchodźców większość z nich przebywa w naszym kraju powyżej miesiąca (82%). Rzadziej około miesiąca (14%), około tygodnia, dwóch (3%) i kilka dni (1%). Dla większości uchodźców Polska jest krajem docelowym, gdzie chcą przybywać (92%). Tylko 8% chce od nas wyjechać na Zachód.

Uchodźcy najczęściej sami wynajmują sobie mieszkania, domy, płacąc za nie (28%), ewentualnie mieszkają w lokalach, które ktoś opłaca za nich (16%). Część zamieszkuje z polskimi rodzinami (17%), bądź też u swoich krewnych z Ukrainy, którzy wcześniej przyjechali do Polski (12%). Niektórzy mieszkają w lokalach udostępnionych przez Polaków (11%). W pokoju udostępnionym bezpłatnie w hotelu, hostelu, pensjonacie ulokowało się (8%). W innym obiekcie np. przy parafii, domu strażaka, przychodni zamieszkuje (3%). Tyle samo wskazało, że mieszka u ukraińskiej rodziny (3%). W salach gimnastycznych lub hali targowej z materacami i łózkami znalazły się 4 osoby.

Pytani o swoje plany na przyszłość, najczęściej odpowiadają, iż wrócą szybko na Ukrainę, jak tylko zakończy się wojna (41%). Część zamierza zostać w Polsce na stałe (17%). Pozostać w Polsce na jakiś czas i zarobić przed powrotem do domu zamierza 11%. Już chce szybko wracać, gdyż nie może znieść tej sytuacji (7%). Polskie obywatelstwo planuje uzyskać 2%. Status uchodźcy chcą uzyskać jedynie 2 osoby. Na to, że nie wie jeszcze, co będzie robić w przyszłości wskazuje 16%. Odpowiedzi „inne” udzieliło 5%.

Respondenci chcący wracać na Ukrainę, mówią, że tam jest ich dom, rodzina, kraj, ojczyzna, że życie w Polsce jest drogie i należy się liczyć z wynajęciem domu, mieszkania na około rok, że nie ma pracy. Generalnie chcą wracać do siebie i tego, co zostawili na Ukrainie.

Dlaczego Polska?

Polska jest głównym krajem migracji, który jest wybierany przez osoby uciekające z Ukrainy. Pytani o powody tej decyzji najczęściej odpowiadają, iż mieli tutaj rodzinę, znajomych (44%). Polska jest krajem bliskim pod względem kulturowym oraz językowym (42%), szybko można było się przedostać do nas z Ukrainy (25%), z naszego kraju mają też blisko do domu na Ukrainie (24%). Część wybrała Polskę, gdyż słyszała o pomocy udzielanej Ukraińcom (20%). Dla innych ważnym argumentem było to, że Polska jest w NATO i tutaj czują się bezpiecznie (15%). Łatwo można było przekroczyć granicę (13%). Niewielu sugerowało się dobrym połączeniem drogowym i kolejowym między naszymi krajami (9%), niewielu też już wcześniej myślało o wyjeździe do Polski (6%), wcześniej było u nas w pracy (4%).

Ocena polskiej pomocy

Poproszono uchodźców o ocenę swojego pobytu w Polsce, w tym ewaluację uzyskanej pomocy w skali od 1 do 5. Najlepiej zostali ocenieni wolontariusze na granicy (4,55), obsługa w punktach recepcyjnych na granicy (4,33), pomoc udzielana przez polskie służby porządkowe (straż pożarna, policja) (4,25), obsługa w punktach recepcyjnych na dworcach PKP (4,23). Odprawę po polskiej stronie granicy oceniono na 4,13, obsługę w obecnym

miejscu zamieszkania (4), obsługę w urzędach (3,91), obsługę w służbie zdrowia (3,65), obsługę po ukraińskiej stronie granicy (3,65).

Wojenna trauma

Uchodźcy wojenni byli poproszeni o podanie najważniejszych problemów, które towarzyszyły im w ucieczce przed wojną na Ukrainie. Najczęściej wymieniano rozłąkę i opuszczenie bliskich, którzy zostali na Ukrainie (68%), obawy przed ostrzałem i bombardowaniem (62%), lęk i obawa o życie znajomych i rodziny, którzy zostali na Ukrainie (62%). Pojawiły się też obawy związane z brakiem znajomości języka polskiego (43%), pozostawienie całego majątku na Ukrainie (41%), brak odpowiednich środków finansowych na życie i potrzeby (41%), brak wielu rzeczy, ubrań, które zostały na Ukrainie (38%), brak jasnych planów, gdzie można zamieszkać po dostaniu się do Polski (34%), kłopoty ze znalezieniem mieszkania (19%), trudności związane z kontaktami z instytucjami, urzędami (7%), złe warunki zakwaterowania, zamieszkania (1%), złe, nieuprzejme traktowanie przez Polaków (1%).

W badaniach mierzono także traumę wojenną skalą RHS 15. Wyniki analiz pokazały, że większość uchodźców cierpi na zaburzenia wywołane stresem traumatycznym (76%), dystres psychologiczny obserwowano u (50%).

Dopełnieniem obrazu zdrowia psychicznego są kolejne odpowiedzi. Pytani o to, co robią w związku z aktualną sytuacją najczęściej odpowiadają, że robią wszystko, aby poradzić sobie z problemami (59%), pocieszają się myślą, zajmują się rzeczami, które odwracają uwagę i poprawiają nastrój (53%), myślą, że mogło być dużo gorzej, a póki co żyją bezpiecznie (48%), modlą się o pomoc do Boga (32%), zwracają się o radę i pomoc do innych osób (28%), zażywają środki uspokajające (15%), poddają się, nie wiedzą co będą robić (6%), sięgają po alkohol, papierosy, inne używki (3%).

Postępująca integracja

Spośród badanych 18% pracuje w Polsce. Aż 71% ankietowanych zamierza taką pracę podjąć w najbliższym czasie. Warto dodać, iż prawie jedna trzecia uchodźców pracuje zdalnie na Ukrainie i dostaje za pracę pieniądze (28%). Spośród ankietowanych 96% uzyskało bądź zamierza uzyskać numer PESEL.

Wśród uchodźców $\frac{3}{4}$ posiada dzieci. Aż 70% z nich składało bądź zamierza składać wniosek o wypłatę świadczeń 500 plus.

Do ukraińskiej szkoły za pośrednictwem internetu w trybie zdalnym uczęszcza 45% uczniów. Do polskiej szkoły uczęszcza 46% uczniów. Zapisać dzieci do polskiej szkoły zamierza 45% ankietowanych uchodźców.

Pytani o znajomość języka polskiego najczęściej odpowiadają, że rozumieją język polski, ale nie mówią nim (34%), znają podstawowe zwroty i są w stanie dogadać się w sklepie na ulicy (32%). Do braku znajomości języka przyznało się 18%. Część z uchodźców mówi swobodnie, ale często brakuje im słów (13%). Tylko 3% twierdzi, że zna polski dobrze i porozumiewa się bez przeszkód.

Interdyscyplinarne Laboratorium Badań Wojny w Ukrainie

Większość badanych uchodźców zamierza uczyć się języka polskiego (81%). Ci, którzy nie zamierzają podjąć nauki polskiego, uzasadniają to tym, że chcą wracać na Ukrainę (47%), nie mają teraz głowy do tego (20%), nie znaleźli kursów bezpłatnych (19%), uważają, że polski jest tak podobny do ukraińskiego, że nie muszą się go uczyć (18%), nauka jest za droga (10%), nie mają zdolności do nauki języków obcych (6%), nie lubią się uczyć języków (1%).

Większość badanych uchodźców uczy się języka polskiego sama (69%). W fundacjach, stowarzyszeniach organizujących kursy uczy się (20%), w uczelniach wyższych (12%), zajęcia indywidualne u prywatnej osoby (10%), w prywatnej szkole językowej (7%), w szkole państwowej (2%). Większość uczy się języka polskiego bezpłatnie (92%).

Nota metodologiczna

Badania sondażowe zrealizowano za pomocą sondażu online (CAWI). Sondaż był prowadzony w dniach od 15 kwietnia do 10 maja. Ankieta była rozprowadzana za pomocą sieci społecznościowych wśród ukraińskich uchodźców. Do analizy zakwalifikowano 737 prawidłowo wypełnione ankiety.

Kierownikiem zespołu badawczego był dr hab. Piotr Długosz prof. UP. W skład zespołu wchodziła dr hab. Liudmyla Krywachuk prof. UP oraz dr Dominika Izdebska-Długosz UJ.